

Za právníkem a historikem Hynkem Bulínem (1908–1996)

K výročí prvního decenia jeho úmrtí

Ladislav Vojáček, Ondřej Horák*

Při odhalování pamětních desek obětem fašismu v budově právnické fakulty v květnu roku 1994 krátce zavzpomínal profesor Hynek Bulín na své tragicky zahynulé učitele a kolegy. Asi málokdo si uvědomoval, že takto smutně a současně užitečně rekapituloval už po několikáté – snad poprvé na úvodních stránkách poválečného vydání *Časopisu pro právní a státní vědu* (1946), jehož se stal výkonným redaktorem.

V prosinci loňského roku uplynulo již deset let od jeho úmrtí. Vzpomínali tenkrát mnozí: přátelé, mladší kolegové, žáci. Loučili se s nestorem brněnské právnické fakulty, posledním, který byl odchován slavnou tradicí meziválečné brněnské právní vědy a současně ji spoluutvářel a později i oživoval.

Moderní doba je k historii bohužel krátkozrace mačeská, jak vidíme i v našem bezprostředním okolí. Snad i proto nám je – nejen *ex professo* – milou povinností připomenout tuto výraznou osobnost, které vděčí naše brněnská fakulta za mnohé.

S Brnem byl prof. Bulín svázán po celý život. Narodil se v rodině významného brněnského činitele, advokáta, spisovatele a politika JUDr. Hynka Bulína († 1950) a jeho manželky Zdeňky, sestry malíře Emi-

la Filly. Právnickou fakultu MU vystudoval v letech 1927 až 1931, kdy byl také promován doktorem práv. Po krátké praxi advokátního koncipienta pokračoval ve studiu práva a právní filozofie na univerzitách v Lipsku (zimní semestr 1932/33) a v Paříži (letní semestr 1932/33). Po další přípravné soudcovské a advokátní praxi se roku 1936 habilitoval na své *alma mater* v oboru civilního soudního řízení a působil na ní až do zavření českých vysokých škol v roce 1939. V roce 1940 začal vykonávat samostatnou advokátní praxi, avšak v roce 1943 musel v rámci totálního nasazení nastoupit do továrny na letecké motory (Flugmotorenwerke Ostmark) v Brně-Líšni.

Po osvobození se zapojil do budování obnovené právnické fakulty, jejíž pedagogický sbor byl díky persekuci a válečným událostem značně oslaben (zvl. o profesory Jana Vážného, Jaroslava Kallaba, Bohumila Baxu a Jaromíra Sedláčka). V roce 1946 byl Bulín prezidentem republiky jmenován mimořádným profesorem PF MU pro obor občanského soudního řízení, a to se zpětnou účinností k 1. říjnu 1945. Na škole přednášel nejen svůj obor, ale v plném rozsahu převzal také výuku římského práva. K tomu zastával řa-

* Doc. JUDr. Ladislav Vojáček, CSc., Katedra dějin státu a práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno, JUDr. Mgr. Ondřej Horák, asistent katedry Teorie práva a právních dějin, PF UP Olomouc

du funkcí (mj. disciplinárního žalobce nebo člena akademického senátu). Nevyřízen zůstal opakovaný návrh na jeho ustavení do funkce řádného profesora.

V roce 1950 brněnská právnická fakulta opět zanikla a likvidace postihla i Bulínovu soukromou advokátní praxi, kterou ovšem již od jmenování profesorem neprovozoval. Profesorský sbor se už od pounorových čistek nacházel v krizi – starší byli penzionováni (František Weyr), někteří z mladších emigrovali (pováleční ministři Adolf Procházka a Jaroslav Stránský), nebo se o to pokusili a pak byli vězněni (dounorový děkan Vladimír Kubeš). Vyakčnění se týkalo také profesorů Zdeňka Neubauera, Bohumila Kučery a Františka Kopa. Ostatní, co zůstali ušetřeni, si pak po zrušení fakulty postupně nacházeli nová působiště, kde se s řadou omezení dále věnovali vědecké práci (např. právní historik František Čáda pracoval v Komisi pro soupis rukopisů při ČSAV, později při jejím Archivu). H. Bulín obdržel příslib, že bude převeden na jiné pracoviště univerzity, ten však splněn nakonec nebyl. Místo toho byl Ministerstvem školství v roce 1952 umístěn do brněnské pobočky Slovanského ústavu ČSAV, kde v roce 1954 získal stálé místo odborného (nikoliv tedy vědeckého) pracovníka. Na novém působišti začala druhá fáze jeho vědecké kariéry, která po zrušení Slovanského ústavu ČSAV pokračovala od roku 1964 na brněnském pracovišti nově vytvořeného Ústavu dějin evropských socialistických zemí ČSAV, později Ústavu dějin východní Evropy ČSAV, pak Československo-sovětského institutu ČSAV. V roce 1966 zde konečně mohl získat vědeckou hodnost kandidáta historických věd a brzy na to postoupil na místo vědeckého a pak samostatného vědeckého pracovníka. V roce 1971 odešel na odpočinek. Za připomenutí jistě také stojí, že už dříve věnoval Akademii věd svou rodinnou vilu v Pisárkách (Květná 8).

Bulínův vědecký záběr byl – i vzhledem k složitým životním osudům – velice široký. Věnoval se nejen problematice občanského práva procesního, ale i teorii práva, právní filozofii, právní historii a romanistice a v neposlední řadě také středověkým slovanským dějinám.

Ještě jako student publikoval práci ze semináře římského práva prof. Jana Vážného s názvem *Datio in solutum* (1930), za kterou obdržel první seminární cenu tehdejšího Ministerstva školství a národní osvěty, či příspěvek v Englišově sborníku (O konstrukci pojmu právních pramenů vůbec a pramenů římského práva zvláště z hlediska ryzí nauky právní, 1930). Jako žák Františka Weyra byl odchován normativní teorií a od názorů svého učitele se výrazněji neodchýlil ani v době, kdy jeho kolegové hledali jiné cesty. To nacházelo svůj odraz v tématech i zpracování jeho prací, věnovaných právně-teoretickým či právně-filozofickým otázkám. Odborně se ovšem Bulín od počátku zaměřoval především na občanské právo procesní. Výsledky své práce uplatňoval zvláště v časopisech *Všehrd* (mj. O právní teorii a praxi, 1932, K problému hierarchie právního řádu I. a II., 1933, Stammlerův pojem hospodářství a práva, 1933, Teleologie a normologie. Úvaha metodologická, 1933) a *Časopis pro právní a státní vědu* (např. K problému předmětu poznání, 1936, O alternativních závazcích z hlediska práva procesního, 1936), ve *Vědecké ročenice právnické fakulty Masarykovy university* (Pojem „věci“ v osnově československého občanského zákoníka, 1936/37) či jubilejních sbornících (pocty Františku Weyrovi a Jaroslavu Kallabovi s články Příspěvek k nauce o vzniku norem právních a Exekuce a trest, obojí 1939). Ve třicátých letech Bulín vydal také přínosné knižní práce jako *Právní teorie a praxe* (1932) a *Dovolání podle práva československého, německého a francouzského* (1935), z nichž posledně jmenovaná se stala podkladem pro jeho habilitaci. Po druhé světové válce se v publikační činnosti soustředil hlavně na zabezpečení vyučovaných oborů potřebnými texty. Vedle komentářů k základním předpisům civilního procesu vydal mj. práce *Nesporné řízení, Řízení konkurzní a vyrovnávací, Exekuční řízení* (vše 1947). Pro potřeby studentů římského práva pak připravil k vydání některé práce Vážného (*Nauky všeobecné* a v reedici i dvoudílné *Římské právo obligací*, obě 1946) i své dvoudílné *Římské právo rodinné* (1947). Za zmínku konečně stojí i dvě hesla (Výklad norem a Zabírání bytů), kterými přispěl do posledního dílu *Slovníku veřejného práva československého* (I.–V., 1929–1948), monumentálního a reprezentativního opusu meziválečné právní vědy.

Po zániku brněnské právnické fakulty se H. Bulín přestal vědecky zabývat platným právem a v souvislosti se svým působením v ústavech ČSAV se zaměřil především na dějiny nejstarších slovanských států – konkrétněji na dějiny polabsko-pobaltských Slovanů, na nejstarší dějiny Slovanů podunajských a konečně také na dějiny česko-polských vztahů, zvláště s ohledem na slezskou problematiku. Výsledky svých výzkumů uložil do řady článků, např. v periodikách *Byzantinoslavica, Právněhistorické studie, Slovanské historické studie* a *Slezský sborník*. Podílel se i na přípravě slovníku historické právní terminologie, čímž si získal zásluhy i na poli filologickém. Dále se zejména stal spoluautorem publikací *Češi a Poláci v minulosti I.* (1964), *Ostrava do roku 1948* (1968), *Slovanství v národním životě Čechů a Slováků* (1968) nebo *Dějiny Polska* (1975). V jiné kolektivní práci – jubilejní publikaci *Universitas Brunensis 1919–1969* (1969) – se věnoval dějinám „svých“ četných oborů na právnické fakultě (zvl. občanskému právu procesnímu, římskému právu a právním dějinám, ale také ústavnímu právu a správnímu a finančnímu právu) a vzpomínce na jejich představitele – své zesnulé učitele a kolegy.

To už bylo v době politického a společenského uvolnění na konci šedesátých let a s ním spojeného znovuotevření brněnské právnické fakulty (tehdy ještě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně), což umožnilo prof. Bulínovi návrat k pedagogickému působení v oblasti práva. Pracoval v přípravném výboru pro obnovení fa-

kulty a stal se členem její vědecké rady (do 1973). Obětavě se také podílel na obnovování činnosti fakultní knihovny. Na půdu právnické fakulty se ovšem vrátil takřka jen „jednou nohou“, když brněnský Krajský výbor KSČ přes kladná stanoviska univerzitních i nižších stranických orgánů nedoporučil jeho přijetí do pracovního poměru. Mohl pouze jako externí učitel vést semináře z občanského soudního řízení, občanského práva a právních dějin (do roku 1974). Nedořešena zůstala i jeho žádost o rehabilitaci. V následujících letech uplatnil svou právnickou erudici již jen jako podnikový právník.

Plného uznání se profesoru Bulínovi dostalo až po listopadovém převratu roku 1989. V roce 1990 mu Právnická fakulta, na níž opět začal působit jako člen vědecké rady a různých konkurzních komisí, udělila Zlatou pamětní medaili. V roce 1993 obdržel titul čestného doktora právních věd a v následujícím roce Zlatou pamětní medaili Masarykovy univerzity. Ocenění se dočkal i od Jednoty českých právníků, jež mu udělila Bronzovou medaili Antonína Randy, či od Akademie věd ČR, která ho dekorovala Medailí Jana Evangelisty Purkyně. V pokročilém věku se již nezapojil do pravidelného pedagogického procesu, ale zúčastňoval se vědeckých konferencí a příležitostně publikoval ve fakultním *Časopisu pro právní vědu a praxi*. V článkách a konferenčních příspěvcích se vrátil ke svému ranému tématu – dovolání, zabýval se problémy uplatnění normativní teorie a vzpomínal na své učitele a kolegy. Jen torzem bohužel zůstala jeho připravovaná monografie o Františku Weyrovi.

Bulínův odkaz je nesmírně bohatý. Reprezentoval tradici a kontinuitu meziválečné právní vědy, která po roce 1989 začala staronově vyzářovat – inspirovat a klást otázky. Ztělesňoval její noblesu, zápal i pokoru. Složitě životní osudy mu umožnily poznat rozmanité stránky života, vždy však dokázal uplatnit své předpoklady pro vědeckou práci, a to nejen ve svém původním oboru (občanské právo procesní), ale také v jiných oblastech právní vědy (zejména právní historie, teorie práva a právní filozofie) a v obecné historii. Díky tomu nesporně patří k předním osobnostem české právní, právněhistorické i historické vědy.

Bibliografická závěrka:

Výčet prací Hynka Bulína by byl velmi obsáhlý, jejich úplný přehled zatím ještě sestaven nebyl. Sám připravil výběrovou bibliografii (s meritem v oblasti právní filozofie, teorie práva a metodologie) pro *Slovník českých filozofů*, Brno 1998, s. 62; jiné oborově zaměřené přehledy Bulínovy vědecké tvorby jsou představeny v pracích M. Kudělka – Z. Šimeček, *Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od r. 1760: biograficko-bibliografický slovník*, Praha 1972, s. 66–67 (kde B. historická a právněhistorická bibliografie 1955–68) a V. Kubeš – O. Weinberger, *Brněnská škola právní teorie: (normativní teorie)*, Praha 2003, s. 411 (kde B. právní bibliografie 1930–48; něm. vyd. Wien 1980).